

בעזהש"ת

חשבת'י דרכ'י

שיחות

הרב אהרן מנחם ארלנגר שליט"א

'אהבה שאינה תלויה בדבר'
שיחת הכנה לימי הפורים

'היש ה' בקרבינו אם אין'
שיחת הכנה לשבת זכור וימי הפורים

גליון ט"ז • אדר תשפ"ג

זמני ומיקום השיעורים

שיעור בספר חובת הלבבות

יום ב' בשעה 21:45 בית משפחת גוטליב רחוב צירלזון 28 בני ברק

שיעור בספר מסילת ישרים

יום ג' (אחת לשבועיים) בשעה 21:00 בית משפחת גומבו רחוב שרי ישראל 7 ירושלים

שיעור דו שבועי לבחורים

יום ג' (אחת לשבועיים) בשעה 22:30 בית המדרש מעיני ישראל רחוב אלעזר המוכבי 3 ירושלים

כל הזכויות שמורות
למערכת 'חשבתי דרכי'
רחוב בלוי 8 בני ברק

להערות והארות, והצעות לייעול
ניתן לפנות בדוא"ל:
chishavtideerchy@gmail.com

לקבלת הגליון בדוא"ל מידי חודש בחדשו,
ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

האזנה לשיעורי הרב ארלנגר שליט"א
בטלפון: 072-3324300
או במערכת שע"י קול הלשון: 073-2951550

'אהבה שאינה תלויה בדבר' שיעור הכנה לפורים תשפ"ב

האדם - יסוד הבריאה

כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל (שמואל א' ג, ח וראה דרשת חז"ל יומא לז:). יסודות הבריאה הם של הקב"ה, והוא ברצונו בחר להשית תבל ומלואה על האדם. האדם בכלל והצדיקים בפרט, הם העניינים שעליהם הושתת העולם. אם זה מצד היותם הנפשות הפועלות בבריאה, ואם זה מצד שהם התכלית והכוונה הסופית בבריאה.

תכלית הבריאה יוצאת לפועל על ידי האדם, כמו שכתוב מיד עם תחילת הבריאה (בראשית א, כו) 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו'. ומשום כך נתן הקב"ה ממשלה לאדם על כל שאר הברואים, כמו שכתוב שם (פסוק כח) ומלאו את הארץ וכבשוה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ.

הממשלה הזאת היא כמו שעניינו רואות שבדרך כלל בעלי החיים פוחדים מהאדם, אמנם גם אותם בעלי חיים שאינם פוחדים מהאדם, האדם שולט עליהם על ידי חכמתו. אך יתירה מכך, אדם שהוא בדרגה של צדיק, כל הבריאה פוחדת ממנו, כמו שמבואר בהרבה פסוקים ובחז"ל (ראה דברים כח, י ועוד; וראה תנא דבי אליהו זוטא פרק טו).

המשמעות של השליטה של האדם בבריאה היא, שהאדם - שהוא מוכחר הברואים - יודע ומשכיל את ענין מציאות הבורא, וכל פעולותיו בבריאה הם במגמה של ידיעת ה', נמצא אם כן אפוא, שהאדם בשליטתו על שאר הברואים, הוא כמו משליט את הסמכות האלוקית על כל הבריאה.

מציאות הבריאה תלויה בבחירת האדם

הקב"ה ברא עולם של בחירה. המילה 'שיקול' בלשון הקודש פירושה דבר העומד על בחירה וספק. כבר בתחילת הבריאה היה לאדם שיקול גדול אם לאכול מעץ הדעת או לא לאכול, עד שבסופו של דבר באה על ידו מיתה לעולם.

העניין הזה שכל המציאות האלוקית תלויה באדם, זו מציאות מאד מאד לא פשוטה, ותלויה בשיקול גדול. כאשר האדם יברר את מעשיו ויבחר בטוב, יטה בכך את עצמו ואת העולם כולו לטוב, אך אם הוא יבחר חלילה לא בטוב יטה את עצמו ואת העולם כולו להיפך. כמו שכתוב (דברים ל, טו-טז) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע וגו' ובחרת בחיים. כאשר האדם אינו בוחר במה שנכון לבחור, הוא מוריד את עצמו וממילא את העולם כולו למקום נמוך יותר.

המציאות הזאת שהאדם יודע טוב ורע, זה לא למעלת האדם אלא לחסרונו. הוא נחשף אל הרע ולכן יש לו שייכות אל הרע. ההיחשפות הזאת אל הרע, היא ירידת דרגה במהות האדם.

כך או כך, הקב"ה השתית את הבריאה על אדם הראשון, וכבר ביומו הראשון חטא בעץ הדעת. משם ואילך הלכו הדורות וקלקלו עד שהשכינה הקדושה - שמתחילה שרתה בעולמות התחתונים - עזבה את התחתונים ועלתה לה לעליונים.

כל זה עד שבאו האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, והורידו את השכינה מרקיע לרקיע, עד שאט אט החזירו את השכינה לשכון בתחתונים. וכפי המבואר בספר דרך ה' להרמח"ל (מלך ב' פקד ד'), שישנם בעולם שתי תקופות, זמן אחד של שורשים וזמן שני של ענפים. זמן האבות הקדושים הוא עדיין זמן של שורשים, שכל אדם ואדם בבריאה על ידי הבחירה שלו, יכול היה להיות האדם שעליו הושתת העולם. הוא היה נעשה מרכבה לשכינה ותכלית הבריאה היתה מתקיימת על ידו. אך לאחר מכן תמה תקופת השורשים. מכאן ואילך התחיל הזמן של הענפים. העניין האלוקי משתייך לבני משפחה מסוימת, בני אברהם יצחק ויעקב, הם נהיו התשתית של העולם ומעתה העולם יתנהל על ידם. נעשית מציאות של עם ישראל, שתכלית הבריאה - הדירה של הקב"ה בתחתונים וכל ההתגלות האלוקית לנבראים, תהיה על ידם.

כשזה קם זה נופל

בד בבד עם השלמת שורש המציאות של עם ישראל, בטרם נולד יעקב בחיר שבאבות, נאמר (צלאשית כה, כג) שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו

ולאום מלאום יאמץ, וכמובא ברש"י שם 'כשזה קם זה נופל'. המחלוקת בין יעקב לעשו מתחילה כבר בשורשי ההווה, יעקב הוא השורש ל'קודש ישראל לה' ראשית תבואתו' (ירמיה ג, א) ועשו הוא השורש ל'ראשית גויים עמלק ואחריתו עדי אובד' (נמדבר כד, ט), בשניהם נאמר ראשית, לפי שכבר בתחילת התרחבות הבריאה והתפשטותה, קיימת מריבה נצחית ביניהם, והמריבה היא בנחלת שני עולמות כמו שכתב רש"י (בראשית כה, כט), וכדברי חז"ל יעקב נטל לחלקו עולם-הבא, עשו נטל לחלקו עולם-הזה.

העניין של עשו זה העולם-הזה, העניין של יעקב זה העולם-הבא. כאשר אומרים על אומה שלימה שהעניין שלהם הוא העולם-הזה, זאת אומרת שהשר הרוחני של אומה זו שייך לעניין הזה, ובעקבותיו המהות השורשית והבסיסית של אושיות העם הזה נמשכים לשם, כי השר של מעלה שלהם, מוליד בנפשות את הרוח הזאת של ההרגשה והחוויה של עולם-הזה עם כל המשתמע מכך. החל מהאמונה בזה ועד המוכנות להילחם על זה, מתוך הרגשה שזו האמת, ומי או מה שאינו כך אינו קיים.

לעומת זאת אצל יעקב, העולם-הבא הוא החלק הפעיל והדומיננטי. נפשות ישראל - כאשר הם פועלים במתכונתם הנכונה - משתוקקות לעניין האלוקי, ודביקים במהותם בענין העולם-הבא. נשמת ישראל נלחמת על מציאות זאת, ואינה מסכימה להיות חומרית ושייכת לעולם-הזה.

אך נפשו של עשו כאמור, ויותר מכך נפשו של עמלק, שהוא ההתפתחות של עשו, כל עיקר עניינם הוא העולם הזה, והם עומדים ומתכחשים למציאות של יעקב, מבחינתם אין כזה דבר שיעקב הוא העיקר, לתפיסתם יעקב הוא גנב, כמו שעשו צעק לאביו (בראשית כו, לו) ויעקבני זה פעמים. התחושה הזאת הולכת ומתעצמת בקרבם ומתחזקת בנפשותם.

העובדה הזאת שאומות העולם שייכים לעולם-הזה וההתעסקות שלהם היא בו, היא כמו קליפה השומרת את הפרי. לקליפה יש תפקיד חשוב בעולם, היא שומרת על הפרי, וכך אומות העולם ההתעסקות שלהם בעולם-הזה היא כדי שיהיה עולם-הזה, שאז בפנימיות העולם-הזה, תתכן מציאות של עם שהוא לא קשור לעולם-הזה אלא לעניין האלוקי. כאשר הקליפה מבינה שהיא קליפה, והיא

עומדת על מקומה בכבוד - היא משתייכת אל הפרי והיא משלימה את הפרי, הפרי קיים - כאילו - בזכותה, ואף היא נהיית מתוקנת על ידו. אך כאשר הקליפה טוענת לעצמאות, אזי היא סתם קליפה שמקומה באשפה, היא אינה עיקר ואם היא מתרברבת להיות העיקר היא נדחית.

המלחמה הזאת שורשית מאד בבריאה, והיא קיימת בכל משך הדורות, ולאום מלאום יאמץ. ומובא ברש"י (במדבר כא, 6), עמלק מעולם רצועה מרדות לישראל, מזומן בכל עת לפורענות. עמלק הוא כמו המדד להבחין מי למטה ומי למעלה, כשעם ישראל יורד מיד עמלק נמצא, כמאמר חז"ל (בכורות ה:) על הפסוק (שמות י, 6) 'ויחננו ברפידים', למה נקרא שמו רפידים, שרפו ידיהם מדברי תורה, ואחר כך מיד ויבוא עמלק.

גילוי הקדושה תלוי בתחתונים

וכבר אמרנו פעמים רבות, שכל הדברים השורשיים של כלל ישראל, כמו יציאת מצרים, או מתן תורה או בית המקדש, שהם דברים נשגבים מאד, ובאמת אין לנו בהם השגה, אכן זה כל כך מופלא אצלינו שאין לנו את רוחב הדעת להסתכל בדברים האלו - מכל מקום צריך לדעת, שגם בדברים העמוקים האלה, זה לא היה קבוע וחד גוני, אלא תלוי במדריגות של עם ישראל. כאשר עם ישראל התחזק, הגילוי היה גדול, וכאשר עם ישראל נחלש בעבודתו, הגילוי היה קטן.

כדברי הב"ח (אור"ח סו"ט תר"ע) בחנוכה, שהכח של היוונים התחזק בעקבות כך שעם ישראל נחלשו בעבודתם, כך בכל הדורות, הקדושה המופיעה משמי השמים תלויה ועומדת בעבודת ישראל. אפילו בזמן שבית המקדש היה קיים, לא הרי בית המקדש של יום שלישי, כהרי בית המקדש של יום חמישי. לא הרי בית המקדש כשיש כהן גדול פלוני, לעומת הקדושה כאשר ישנו כהן גדול אחר. היו כהנים גדולים שבזמנם חוט השני לא כל כך הלבין, כמובא בירושלמי שהיו שנים שכל אחד היה תולה בביתו בערב יום הכיפורים חוט שני, וכשהיו זורקים את השעיר לעזאזל היה החוט מלבין, בשנים אחרות כבר לא היו בדרגה הגדולה הזאת, ולא היה מלבין בבתיים, ותקנו חז"ל שלא יתלו יותר בבתיים.

על כל פנים, קדושת בית המקדש תלויה מאד מאד בעבודה של כלל ישראל, וכך לאורך כל השנים, ההופעה של הקדושה תלויה במעשה התחתונים.

הקב"ה הופיע בעולם בכמה מיני הופעות. הופעה אחת נקראת 'בית המקדש', הופעה נוספת נקראת 'תורה', הופעה אחרת נקראת 'עם ישראל'. תורה, בית המקדש וישראל. על דרך מה שמובא בזהר הקדוש (ח"ג עג.) אורייתא קוב"ה וישראל חד אינון, הקב"ה מופיע בהשראת השכינה שבבית המקדש, התורה זה האור האלוקי שהופיע דרך מתן תורה, המסר האלוקי שהקב"ה מעביר לעם ישראל, אנשים מתחברים אל הקב"ה ע"י ההתעסקות בתורה שבכתב ותורה שבעל-פה. וישראל זה ההופעה האלוקית על ידי עניין האדם בעולם. שלושה אלו מרכיבים את עניין השראת השכינה בתחתונים, בעולם בשנה ובנפש. עולם זה בבית המקדש, שנה אלו הם המועדים והשבתות, ונפש זה עם ישראל.

לפי האמור, שהמציאות האלוקית בעולם תלויה במעשי התחתונים, גם האור האלוקי שבתורה, אין זה דבר שנמצא ועומד במצב אחד. זה יכול להיות מאיר יותר או פחות. ודאי שיש אור שורשי, אבל באור השורשי הזה, ניתן להוסיף אור ולהמשיך אור. הכל תלוי בהתעסקות, בדעת, בקדושה, בזהירות מחטא, וכן הלאה והלאה, וממש כך הוא בבית המקדש וכך בקדושת ישראל.

לעמלק אין מציאות בלי רפיון ידיים של ישראל

עם ישראל, הנפש שלהם היא משכן לאור ה' ממש ממש כמו בית המקדש, וכלשון הנביא (יחזקאל ז, ד) היכל ה' המה. וכאשר הקב"ה נח על נשמות ישראל בשלימות, אין שום סטרא-אחרא ושום הסתרה, אין שום עמלק כלל וכלל.

עמלק זהו שם נרדף למי שמיצר לשכינה, למי שמפריע לגילוי האלוקי להתגלות. רפיון ידיים גורם לעמלק לבוא. אף שרפיון ידיים אינו חטא, אבל זה משהו ברוח של האנשים. הרי התורה עדיין לא ניתנה, אמנם ניתנו להם כמה מצוות, שבת ודינים במרה נצטוו, אבל הרפיון ידיים הוא ברוח הפנימית של הרצון להיות הכלי שדרכו מתגלה אור ה' בעולם, בזה נעשה מעט רפיון ידיים ומיד ויבוא עמלק, וכאמור שאחד תלוי בשני.

שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה (סנהדרין כ), הדבר מובן בפשטות, שבכדי להכרית זרעו של עמלק נצרך מלך, והכרתת זרעו של עמלק היא בשביל

שבית המקדש יהיה בשלימות, והדברים תלויים זה בזה, כי כאשר בית המקדש בשלימות, אזי יש כח להכרית את זרעו של עמלק, אבל אם אין השראת השכינה מציאות עמלק מתחזקת.

מאחר והעניין של השראת השכינה או התגברות עמלק חלילה, תלויים בעבודת איש ישראל, לכן למרות שכבר עברו את השלבים הגדולים של יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מתן תורה, משכן, ארבעים שנה במדבר, כניסה לארץ, שילה, נוב וגבעון, עדיין הדברים היו תלויים ועומדים. עד לתקופת שאול המלך, שאז שמואל הנביא פונה לשאול המלך ואומר לו (שמואל ב' טו, 3-2) כה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים, עתה לך והכיתה את עמלק והחרמתם את כל אשר לו ולא תחמול עליו, והמתה מאיש עד אשה, מעולל ועד יונק, משור ועד שה מגמל ועד חמור.

צריך לדעת שאין לנו שום השגה בגדלות שאול המלך. אדם שהנביא בוחר בו בשם ה' מכל עם ישראל, תבינו את משמעות הדבר! אדם הכי מיוחד בעם ישראל, וכמו שאמרו חז"ל (יומא כג.) על הפסוק (שמואל ב' טו, 6) בן שלוש שאול במלכו, שלא טעם טעם חטא. אלא שמלך לבו לב העם, ומחיית עמלק ששאל היה צריך לפעול, היתה תלויה קצת בלב של העם והעם לא היה בדרגה המתאימה, בשנאה הגדולה לעמלק, וכמו שרואים בפסוקים (שמואל ב' טו, 10) אשר חמל העם על מיטב הצאן, שלכאורה הדבר צריך ביאור, הרי הטענה היתה כאן על המלך ולא על העם. אלא שאם העם חמל, המלך לא יכול לעשות אחרת, כי המלך הוא רק מציאות של העם. וכבר הזכרנו בעבר מה שכתוב בספרים, ששמואל הנביא ענה לשאול המלך, שהעובדה שהעם אינו כך אמנם החלישה אותך, אך אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה' (שמואל ב' טו, 11), אינך צריך לחכות לשוב (לפידבק) שלהם, אתה צריך לעורר אצלך את השנאה הגדולה וממילא יפעל גם אצלם.

עוד הזכרנו כבר בעבר, שהחסרון היה קודם בעת שבקשו להמליך עליהם מלך, לא כמו שמלך ישראל צריך להיות. מלך ישראל הוא פשוט מרכבה למלכות ה'. מלך לא יכול להזיז יד למשהו אחר. כאשר המלך הזיז יד, כל העולמות זזו. הוא כולו מרכבה לשכינה הקדושה, אבל מאחר וברצון שלהם להמליך מלך היה איזה שהוא פגם, כי הם רצו במלך ככל הגויים כמפורש בנביא (שמואל ב' טו, 12), לכן

גם שאול המלך, למרות צדקותו ומעלתו הרבה, היה חסר לו את הכח להיות לגמרי מלך כמו שה' רוצה, וממילא עמלק הצליח להתערב ולהופיע.

על כל פנים, שאול המלך לא יכול היה להכריח את עמלק, וממילא חמל על אגג. אגג זה נקודת עמלק, כי ראשית גויים עמלק (נמדנר נה, ט), ריבוי העם של עמלק - אף אם יהיו מלינוני אנשים - זה לא כמו הקדקוד. הקודקוד הוא השורש. הם הצליחו להרוג את העמלקים, אבל לא את הקדקוד, והסיבה שלא הצליחו היא כאמור מפני שבשורש ההוויה שלהם, עדיין היה חסר בשנאה לעמלק.

לפי הנזכר לעיל, שיעקב נטל לחלקו עולם הבא ועשו נטל לחלקו עולם הזה, משמעות הדבר שחסר בשנאה לעמלק הוא, שהם לא מספיק עזבו את החיבור לעולם הזה, הם פזלו לעולם הזה... לא התבטלו לגמרי להיות עם ישראל כפי שעם ישראל צריך להיות, לכן אגג נשאר. ומאותו לילה נשאר המשך לעמלק.

רואים כאן שוב את עניין הנחיצות של מיקוד המעשה והמחשבה, שכאשר הבירור לא שלם, מיד ויבוא עמלק. זה לא עוד מקרה שאגג נשאר לחיות, ומה משנה אם יהרגוהו עכשיו או לאחר זמן, בכך שלא הרגוהו המשיך אגג חדש, אף שכבר הרגו את האגג הזה, אך עודנו קיים בזרעו.

🌀 המציאות הפנימית של ישראל למעלה מכל דבר 🌀

אלא שהקב"ה קורא הדורות מראש, ומעשה הקב"ה אינו כמעשה בשר ודם, ואע"פ שעם ישראל לא היו ממוקדים מספיק, אבל השורש של עם ישראל, הוא קודש ישראל לה' ראשית תבואתו (ירמיה ג, א), וכאשר מעיין נסתם חופרים יותר לעומק, ואז מתגלה שורש המעיין. כמו כן, כאשר המעיין של עם ישראל 'התבלבל', השורש כוסה על ידי הענפים, אולי על ידי הערב רב או משהו אחר, והבירור של מלכות שמים בעולם קצת התכסה, אזי הקב"ה חופר יותר לעומק ומגלה את מהות עם ישראל בשורשה. כמו שכתוב בעיצומה של גלות מצרים (שמות ג, טו) וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים, הוא שומר זאת בשקט... ואז עוברים שנים על גבי שנים, ובינתיים נבנה בית המקדש על ידי שלמה המלך.

כך חולפים הרבה שנים, ומגיע הזמן של חורבן בית המקדש, עם ישראל חוטא, מציאות עמלק מתעצמת, עד שבאין ברירה הקב"ה מחריב את בית המקדש.

עם ישראל בחושך גדול מאד, בהסתרה קשה מאד. נוכחות הקדושה העליונה של השראת השכינה, שבאה על ידי קדושת בית המקדש, קדושת עם ישראל והבחירה האלוקית - נמצאת בשפל גדול.

שבעים שנות גלות בבל חלפו, ובינתיים הקב"ה לא גואל את עם ישראל. אחשורוש עושה סעודה, וישראל נהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יג). כבר ביארנו פעמים רבות את משמעות ההנאה הזאת, אף-על-פי שהכל היה בתכלית הכשרות, ואפילו חולין על טהרת הקודש עבור החברים כמובא בפרקי דר' אליעזר (פמ"ט), הכל היה כשר וישר. אבל היות ושמחת הסעודה הייתה על כך שבית המקדש לא נבנה, הצער היה גדול מאד. היה עלבון גדול מאד בשמים על בית המקדש, יום שמחת ליבו זה בנין בית המקדש (מעניט טו), המקום היותר קרוב, מקום גדלותו שם אתה מוצא ענותנותו (רס"א מגילה לב), הרי בית המקדש זה השפלה היותר עצומה של אלקים חיים, שיוורד לשרות עם בני אדם, מרוב אהבה שהוא אוהב אותם ורוצה בהם. מלך מלכי המלכים רוצה להתחבר אליהם, לאנשים קרוצי חומר, זו מחווה שאי אפשר בכלל לתאר! ותגובת האדם לעניין בקרירות: בסוף לא... אין לי כח ואין לי כל כך זמן... אין עלבון כמו העלבון הזה. הקושי והאכזבה הזאת הביאו את גזר הדין שנתחייבו שונאיהן של ישראל כליה.

אמנם, כמו שכבר הזכרנו קודם, הקב"ה חופר לכוונה השורשית של מציאות עם ישראל. הוא לא מתפעל מהמעשים החיצוניים. אף על פי שנגזרה מיתה ונחתם בחותם של טיט, האבות הקדושים כבר אמרו שאין מה לעשות, ועם ישראל נדחה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, הם שואגים ובוכים, ואין צל של תקווה ואין אור בקצה המנהרה. אלא שהקב"ה מכביד עליהם את עולם של המלך הקשה והמן, כדי שהם יגיעו למקום הפנימי יותר, כדי לחפור במעיין חפירה יותר עמוקה, עד שהאמת תתגלה לבסוף.

מתוך המצוקה הזאת עם ישראל צועק אל ה', והקריאה אל ה' הזאת, נגעה - כמו מגע חשמלי - של 'ויהי אור', והתגלה הענין השורשי יותר של עם ישראל, שעם ישראל הם עם ה', עם מקבלי התורה, יעקב נטל לחלקו עולם-הבא, עם של בית המקדש, עם אלוקי.

ואז קרה העניין הזה של וקבלו היהודים (ספר ט, כג), שפתאום הכל מתהפך. וכל הדברים הללו שבמגילה, הם לגמרי בדרך הטבע, אין שום דבר שהוא מחוץ לדרך הטבע. המגילה סוקרת עשר שנים של מלכות המלך אחשורוש, עם כל מיני פרשיות שאירעו לו למלך הזה, עם המלכה שלו, עם שומרי הראש שלו, עם השר שלו, כל מיני סיפורים.

הקב"ה בשקט - כביכול בחדרי חדרים - כבר מכין את הישועה. הוא אומר כביכול: זה העם שלי! מי יתערב לי פה?! ... מי יכול להתערב?! לא המן, לא אגג ולא עמלק, הם שלי! נכון שרפו ידיהם מדברי תורה. נכון שנגזר עליהם להשמיד להרוג ולאבד, אבל הם שלי.

ובינתיים, למטה בעולם-הזה כולם בוכים, עם ישראל הולך למות. מי מדבר על בית המקדש? הכל נהיה שחור משחור, ובאמת זה שחור משחור. ורק בפנים בפנים, בשורש של הכוונה של 'נעשה אדם', של 'עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו' (ישעיה מג, כג), בשורש של קודש ישראל, שזה הבחירה השורשית בעם ישראל - הכוונה הפנימית לא מצליחה להינזק ולהיפגע מהגירויים של עמלק.

🌀 הגילוי בפורים - ישראל הם העם הנבחר בלא שום תנאי 🌀

בפורים מתברר שבתוך המלחמה הזאת של 'לאום מלאום יאמץ', ישנו משהו פנימי ששם שום דבר לא יכול לפגוע ולא יכול לגעת. שם עם ישראל הוא העם הנבחר בלי שום תנאי.

זה התגלה בפורים, וזה מתגלה כל שנה בפורים. שישאל אף על פי שחטא ישראל הוא (סנהדרין מ), ובישראל הזה, יש עומק גדול מאד מאד, שהוא יותר גדול מהמציאות של כל החטאים, וכל המציאות של רפיון ידיים, וכל שאר הדברים הפחות רציים, עם העזיבה של התורה, ועם העזיבה של הקב"ה ועזיבה של קדושת ישראל, עם כל זאת, בפנים יש להם דביקות מוחלטת בקב"ה.

הדבר הזה התגלה והוליד קבלת התורה חדשה (שם פט), כי העומק הזה לא יכול היה להתגלות במתן תורה, כי במתן תורה עם ישראל היו כמו מלאכים, הקדושה התגלתה והקב"ה פתח את שבע הרקיעים ופרחה נשמתם ופסקה זוהמתם,

כאדם הראשון קודם החטא, ומלאכי צבאות יודון יודון (תהלים סמ, ג), והעולם כולו התמלא בשמים, כלומר שהחלק החומרי של העולם נעלם והתבטל.

אבל אצל אחשוורוש והמן, אחרי שהשתחוו לצלם, והתרחקו מבית המקדש, שם גילה הקב"ה בתוך נפשות ישראל את הגילוי העצום הזה! אצל אנשים שאינם כמלאכים, אלא אנשים נחותים ופשוטים, הם לא האנשים של מתן תורה, שהם אלוקיים ופסקה זוהמתם, אלא האנשים הפשוטים של כלל ישראל, האנשים של מנחה-מעריב... לא בעלי השגות גבוהות. אנשים פשוטים. יהודים. כי העצם של יהודי הוא נוקב ויורד עד שמי השמים! עומק רום ועומק תחת!

התברר שהכוונה של 'נעשה אדם' והבחירה בכלל ישראל, אינה דווקא באנשים האלה שהם מלאכיים - אלוקיים, אנשים שאוכלים מן ושותים מי באר, ומשכילים באלוקות כל הזמן. אלא אנשים כאלה שנהנו מסעודתו של אחשוורוש, והקב"ה כבר חתם עליהם את החותם של להשמיד להרוג ולאבד, אבל עם היד השנייה הופך הכל! ובכך התברר הסיפור של קבלת התורה ושל בית המקדש באור חדש לגמרי, שהכל קיים בלי שום תנאי.

נצח ישראל לא ישקר

בדברי שמואל הנביא אל שאול המלך 'וגם נצח ישראל לא ישקר' (שמואל א' טו, כט), מונח עומק עצום. שבבחירה של הקב"ה בשאול המלך, אף על פי שעם ישראל לא המליכו אותו בדרגה הראויה, ואף על פי ששאול המלך לא יכול היה להרוג את עמלק, בכל זאת בתוך הכוונה האלוקית יש את המחייט עמלק הכי נפלאה. ויל ידי זה עתיד להתגלות עומק של קבלת התורה שלא היה עומק כזה מעולם, ומתברר שעם ישראל, ואפילו הגוף של עם ישראל, הוא בבחירה אלוקית בלי גבול. הם בוחרים בה' וה' בוחר בהם מעל ומעבר. ואז הכל מקבל מימד חדש ואחר.

בזה יובן עומק דברי חז"ל (מגילה טו): שדרשו את הפסוק (אסתר ט, טו) ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, אורה זו תורה, שמחה זה יום טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפילין. כי אחרי הגילוי של פורים, התורה היא תורה אחרת, היא תורה עצמית שאינה תלויה רק במעשים. התורה בעצם נטועה בתוך נשמות ישראל,

ליהודי יש כח ללמוד תורה ולפעול על ידי זה. מילה זה דבר חיצוני יותר, זה בגוף של יהודי, היהודי נולד כמו גוי, אבל יש לו את ההכנה המתאימה הזאת שכאשר יעשו לו ברית, הוא נכנס כברית עם הקב"ה והגוף נהיה גוף אחר. תפילין זה דבר כבר ממש חיצוני, אדם צריך להניחם, אבל הם כמו דגל על המח והלב, שהוא משעבד המח למשפטי התורה: 'קדש' ו'היה כי יביאך' הם פרשיות של יציאת מצרים, בפרט לפי הביאור הפנימי של יציאת מצרים שזה היציאה מגבולות החומר, ו'שמע' ו'היה שמוע' הם פרשיות קבלת עול תורה ומצוות, הכרת הבורא, יחוד ה' בלב ובמח.

לכן בסוף המגילה כתוב 'ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר', שזה המראה של היהודי החדש שצומח מהמגילה. איש שהוא כולו למעלה ולמטה. כי אכן הוא נמצא למטה, הוא לא אלוקי, הוא אינו אוכל מן ולא שותה מי באר, הוא איש שנהנה מסעודת אחרושו, אבל הוא מקבל תורה מחודשת ואלוקית והוא מוחה את עמלק גם אם הוא במצב פשוט.

וזה חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז), הוא מבוסס ואינו יודע, כי כך מציאות קדושת ישראל למעלה מהבחירה, הקב"ה מחליט עלינו ובנו שאנחנו שלו.

צריך להתבסס מאד מאד מהידיעה הזאת, שהקב"ה אוהב אותנו ובוחר בנו, ולהחזיק בזה מאד מאד. לשתות את היין, לקרוא את המגילה, ולשמע במגילה את כל הסודות האלה של הבחירה האלוקית שהולכת ומתבררת עד ההשלמה המופלאה של המגילה, ששם מתברר שגם נצח ישראל לא ישקר.

בפסוקים אצל שאול המלך - כל כך קשה לקרוא את הפסוקים האלה, לראות איך העניין האלוקי צונח. שמואל הנביא צועק כל הלילה (שמואל ב' טו, ב) מה קורה פה? והרי ה' אמר לי לבחור בו.

ידוע שהרה"ק מריזין שאל את החידושי הרי"ם, מה הכוונה בדברי שאול המלך (שמואל ב' טו, יג) הקימותי את דבר ה', והרי הוא לא קיים את דבר ה', כי השאיר את אגג ואת הצאן. אמר לו החידושי הרי"ם שהוא רוצה לשמוע ממנו תירוץ, אמר הריזינער שעל ידי זה ששאל לא הרג את אגג, נהיה לנו ה'קיימו וקבלו', הקבלת התורה המחודשת של פורים!

בתוך המילים 'הקימותי את דבר ה'' יש את השורש של פורים, השורש של קבלת התורה המחודשת, שזורקת אור חדש על כל המציאות של כלל ישראל. כענין מה שכתוב בדרך ה' (ת"ג פ"ד ז) שנבואה היא דבר ה', וסובלת כמה הבנות אמיתיות, כמו שיונה הנביא התנבא (יונה ג, ד) נינוה נהפכת, שהפירוש הפשוט הוא שייענשו ונינוה תתהפך כסדום ועמורה, אך כיון שחזרו בתשובה, הקב"ה לא הפך את נינוה, ומעתה הפירוש בפסוק הוא שנינוה נהפכת מרע לטוב, מרשעים לצדיקים, כמו כן הן המילים של שאול המלך 'הקימותי את דבר ה'".

להתבסס עם ידיעת האהבה של הקב"ה לישראל

כעת, כל אחד ואחד מאיתנו, שאנחנו יודעים את כל הסודות האלה, ובכן, כאשר אדם דבק בקב"ה בעצם, הוא אומר לה': אני שלך בעצם! בין אם אני גדול ובין אם אני קטן, בין אם אני חשוב ובין אם אני פחות חשוב. בכל צורה ואופן וענין. גם אם הולך לי וגם אם לא הולך לי. בדרך כלל אדם רוצה להיות רוחני, כשאדם דבק למעלה נעים לו, וכאשר לא הולך לו, הוא מרגיש חבר של עשו... אך לא! בפורים צריך לברר שאני לא חבר של עשו... אפילו אם אני מצליח שום דבר. אני של ה' למעלה מטעם ודעת. בין אם אני מצליח ובין אם לא. ואז, על ידי שאדם משעבד את כל הענין שלו אל ה', הקב"ה אומר לו בחזרה: בכל אופן ובכל צורה שאתה, אתה אצלי ושלי וזה יתברר אצלך!

כך, כפי החיבור שלנו בידיעות האלה ובהבנה הזאת, זה ה'לבסומי בפוריא עד דלא ידע', זה מתגלה בנפש וזה חוזר לאדם בתורה, בתפילה, בתפילין, במילה, במשתה ויום טוב.

השי"ת יזכה אותנו לדבוק בעניינים הגדולים האלה בדביקות עולם, להביא את השכינה בתחתונים ובעליונים, עד שהקב"ה יגיד 'ישראל אשר בך אתפאר' (ישעיה מט, ג), היה כדאי! היה כדאי אריכות הגלות, בשביל להאיר את החושך במקומות האלה. ונשגב ה' לבדו ביום ההוא (ישעיה ג, יב), וכפר אדמתו עמו (דניס ג, מג), וה' יפייס אותנו על כל מה שהיה בגלות, בשמחה ובטוב לבב.

'היש ה' בקרבנו אם אין'

שיעור הכנה לשבת זכור ולפורים

הופעת הקב"ה בעולם בבחינת 'אין' או בבחינת 'יש' ❁❁

אמרו חז"ל (תולין קל"ט): **המן מן התורה מנין, דכתיב המן העץ (בראשית ג, יב).** אסתר מן התורה מנין, ואנכי הסתר אסתיר (דברים לא, יד). **מרדכי מן התורה מנין, דכתיב (שמות ל, כג) מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא. דברי חז"ל הללו בוודאי צריכים הם לפנים מפני פנים, מה פשרם של רמזים אלו ומה הפסוקים הללו מלמדים.**

הדברים יבוארו בס"ד בהקדם דברי הזוה"ק (ס"ב ס"ד): **על הפסוק (שמות י"ז, ז) על נסותם את ה' לאמר, היש ה' בקרבנו אם אין. שלפי פשוטו של מקרא, 'אם אין' הוא לשון שלילה כמו 'אם לא'. אך הזוה"ק מבאר ביאור אחר לפי סודן של דברים, ומדבריו עולה ביאור הפסוק כך: על נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין - האם הגילוי של הקב"ה אלינו הוא בבחינה הנקראת 'יש' או שמא בבחינה הנקראת 'אין'.**

ביאור הדברים לפי פשוטן הוא, לפי שבאמת הבריאה כולה, הינה הופעה של הקב"ה אל הנבראים. אלא שהאופן והצורה איך תהיה הופעתו יתברך בבריאה, יש לה שתי פנים: האופן האחד הוא בבחינת 'יש', שיש הרגשה חזקה לישות העצמאית של כוחות הנבראים. שאע"פ שהם מכירים באדנות ה', עם כל זה חשים הם את עצמם כישויות נפרדות, ויש להם 'אוטונומיה' משלהם. כמובן אין מדובר כאן על אנשים שקשורים לכח הסטרא-אחרא וכדומה, אלא על השורשים של הסטרא-אחרא, שהם המלאכים ושרי מעלה, שלמרות שהם מכירים את שורשם ויודעים שהכח שלהם הוא מאת ה', אעפ"כ פועלים כמציאות עצמאית.

האופן השני, הוא הופעת הקב"ה בבחינת 'אין'. פירוש, שאף שהווייה הולכת ומתרחבת הולכת ונעשית יותר ויותר ישותית, ומציאות הבריאה כאילו מתרחקת מאור פני מלך, אבל עדיין הוא באופן שניכר שם ה' עליהם, זאת אומרת שהעומד בצד וצופה בבריאה, רואה את ה'. הדבר ניכר היטב בבריאה,

שהיא אינה יכולה להתקיים בפני עצמה וכולה הולכת ונכללת בשורשה. זה נקרא בחינת 'אין'.

וזה מה שניסו ישראל את ה' לאמר 'היש' ה' בקרבינו אם אין', דהיינו האם ה' מופיע בתוכנו באופן של יש או באופן של אין. כאשר הקב"ה מופיע באדם באופן של יש, זו דרגה נמוכה, וזה גורר את העניין של עמלק, אך כאשר הקב"ה מופיע על האדם או על עם ישראל בבחינה של אין, זו דרגה נכונה יותר ונעלית יותר.

כח הרע נתפס על תחושת הישות של הנבראים

ביתר ביאור, הרי כל הבריאה כולה חיה תדיר וניזונית באופן בלתי פוסק מאור פני מלך חיים. ניתן לקחת דוגמה מוחשית לזה ממכשיר חשמלי, שזקוק באופן רצוף לחיבורו לכח החשמל. כל אחד מבין שברגע שמתרחשת הפסקת חשמל, חדל המכשיר מפעולתו. כך ויותר מכך, הבריאה מחוברת באופן רצוף לכח המחיה מהבורא ב"ה.

אלא שבשונה ממכשיר החשמל, בבריאה הוסיף הקב"ה כח נוסף - כח המעלים על מקור החיות של הבריאה, כח הגורם שכל ישות עצמאית בבריאה, תרגיש את עצמה ותחוה את האישיות שלה כדבר קיים ונפרד. כאשר הבריאה במצב כזה, שההופעה האלוקית המחיה אותה אינה נגלית וההופעה אינה בדרגה נעלית ורוממה - תופסת ממילא מציאות הטבע את כל המרחב. אמנם 'הטבע' גימטריא 'אלקים', אך כבר מילתנו אמורה שבשביל לתפוס את הגימטריא צריך לעשות חשבון... ובלי חשבון האדם לא תופס זאת כך, כלומר מי שמעמיק להתבונן בדרכי הטבע באופן הראוי יכול להבין זאת, אך בהשקפה פשוטה רואים רק טבע בלי לראות אלוקות.

אך יש מצב אחר, שההופעה האלוקית היא בדרגה של 'אין', כלומר שעם היות שקיימת מציאות של בריאה נפרדת, אבל הכח המחיה ניכר גם הוא, ומיד מבינים בתוך המציאות הזאת את השורש של הבריאה. כאשר הבריאה היא במצב כזה, אז ההסתר הוא מאוד קטן וכמעט בלתי ניכר.

כשעם ישראל עומד בדרגה גבוהה, בזמנים מיוחדים כמו בעת מתן תורה וכן בשבתות וימים טובים, או במקומות קדושים כמו בבית המקדש - הם קרובים יותר להופעה הזאת שנקראת 'אין'. אבל כאשר ישראל יורדים לדרגה נמוכה של 'ויחנו ברפידים ואין מים לשתות העם' (שמות יז, 6) - וכמו שאמרו חז"ל למה נקרא שמו רפידים שרפו ידיהם מדברי תורה (בבבא מציעא), כי התורה היא השיקוי הרוחני של עם ישראל, והיא השפע האלוקי המופיע בנשמות ישראל בדביקותם בתורה, אך כשהם מרפים אחיזתם בענין הזה, גם אם עדיין שייכים לאיזה ענין רוחני, אבל הוא ממקום של 'יש' ולא ממקום של 'אין', ולכן מיד 'ויבוא עמלק'.

משמעות אכילת עץ הדעת ופעולתה על האדם

הפסוק שהובא כרמז להמן מן התורה, עוסק בענין החטא של אכילת אדם הראשון מעץ הדעת. במהר"ל ובעוד ספרים מבואר, שכאשר אכלו אדם וחיה מעץ הדעת, נחשפו אל הרע ואל החושך שבבריאה, עד שנפלו לבחינת מות, וכפי שיבואר בעז"ה.

הנה איתא מהרמ"ע מפאנו (ראה ווס"ק ח"א לה) שעץ החיים ועץ הדעת הם בעצם אילן אחד, אלא שפנימיותו של האילן היא עץ החיים, וחיצוניותו היא עץ הדעת. משמעות הענין של 'עץ', היא צמיחה והופעה של משהו מסוים. עץ החיים הוא צמיחה שעניינה חיים, ועץ הדעת הוא צמיחה שעניינה דעת טוב ורע.

הקב"ה, בורא העולם, קבע גבולות בבריאה. כמו מה ששם את החול גבול לים 'ואומר עד פה תבוא ולא תוסיף ופא ישית בגאון גליך' (איוב לג, יא), וכמו שאמרו חז"ל (תנייני יב). מאי דכתיב (בראשית לה, יא) אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולם די, בשעה שברא הקב"ה את הים היה מרחיב והולך, עד שגער בו הקב"ה ויבשו. וכך גם בגילוי האלוקות קבע הקב"ה כללים וגבולות בעולמו, עד כמה יכול הכח הגשמי להתחזק ולגדול, ועד כמה יופיע בו אור הגילוי האלוקי, הכל הוא בתוכנית האלוקית הבסיסית.

אלא שגם את התוכנית האלוקית הזאת, מסר הקב"ה ביד האדם. האדם, הוא הברייה לו נתן הקב"ה את ה'קרדיט', נתן בו את האמון, והפקיד בידיו את הדבר הגדול של כל סיפור הבריאה. לא יאומן כי יסופר, עד כמה האמון הזה מגיע. איך האדם במעשיו פועל על כל הבריאה לטוב ולמוטב.

אכן, כשאדם הראשון שמע בקול אשתו, הלך אחרי פיתוי הנחש ואכל מעץ הדעת, במעשה זה, הוא הרחיב את התרחקות הבריאה ממקורה, ונעשה מצב שההוויה כולה התרחקה מה', הרבה יותר ממעמדה בשעת הבריאה. הכל כתוצאה מאכילת עץ הדעת, שנכנסה בנבראים מציאות חזקה של ידיעת עצמם, הרגשה של ישות ו'אגו', כך שאע"פ שה' ניצב עליו ומחיה אותו בכל רגע, הוא לא יודע זאת, ואפילו אם כן יודע זאת, מרגיש לו אחרת. זהו היפך האכילה מעץ החיים, המביאה את האדם לתחושת מקור החיים.

נחזור כאן על מאמר יקר, שכבר הזכרנו כמה פעמים. אחר החטא כתוב (בראשית ג, ט) ויתחבא האדם ואשתו מפני ה'. איך יתכן שאדם הראשון שחכמתו כדוגמת מלאכי אלקים, סבור היה להתחבא מפני ה'. והביאור בזה הוא, שבוודאי לא חשב אדם הראשון שאפשר להתחבא מאת ה', רק המצב הזה של ההתחבאות היה תולדה של חטא אכילת עץ הדעת. החטא עושה לאדם ש'ירצה לו' להתחבא, ש'ירגיש לו' להתחבא. בשכלו הוא בודאי יודע שקירות לא יכסוהו מפני ה', הוא יצר ועשה הכל ומה שייך להסתתר מפניו? אלא שהחטא מוליד מציאות כזאת באדם - שבחלק הגוף שלו ירגיש לו להתחבא. הוא יכול למסור שיעור לאלפי אנשים על כך שאי אפשר להתחבא מה', אבל עם כל זה ירגיש לו להתחבא. זו נקודת החטא.

איך קורה דבר כזה? זהו מפני שהבריאה כולה התרחקה מאור פני מלך חיים. אכן הקב"ה נתן באדם אפשרויות בלתי מוגבלות, עד שביכולתו להעתיק את הבריאה כולה למקום יותר נמוך ויותר רחוק. דבר זה קרה באכילת אדם הראשון מעץ הדעת, שהבריאה כולה נחשפה למקום נמוך יותר, וזהו שכתוב (בראשית ג, י) ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירומים הם, שנחשפו למקום הזה של 'עירומים הם' שקודם לא היה לזה משמעות. הם הורידו את הבריאה למקום נמוך יותר, ונהיתה להם שייכות עם הרע.

לעומת זאת עץ החיים היינו, שגם אם האדם מרגיש את עצמו - כל כולו בטל אל השורש והמקור, והחכמה תחיה בעליה (קבלה ג, י) שזו ההתאפסות ההכרתית כלפי מעלה אף שבמציאות העולם קיים. הדביקות בחיות, זו בחינת עץ החיים. וכאשר אדם דבק בחיות, אזי הגוף בטל אל הנשמה, וכח החיים הוא זה שמופיע בכל התמונה, ממילא לא שייך שם ענין של מוות כלל.

כח עמלק מתעורר כשבחינת 'אין' נסתרת

כאשר ההופעה האלוקית בבריאה היא בדרגה זו של 'אין', של בחינת עץ החיים, שהגוף גם הוא נכלל בחיות, וחיות הבריאה מתייחסת אל המחיה, אין שם מקום לקליפת עמלק. אך כשהעולם יורד למקום נמוך, לבחינה של 'יש', שגוף ההווה מורגש ביותר - הולך ונעלם מקור ההווה. זהו שורש כל הענין של חטא בכלל וקליפת עמלק בפרט.

בזה מובן למה חז"ל כל כך גינו את מידת הגאווה, עד שאמרו (סוטה ה.) כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגדעו כאשירה, ועוד יש שם בגמרא דף שלם בגנות הגאווה וגסות הרוח. כי הגאווה זו הרגשת העצמיות, שזו היחשפות למקום מנותק מאור פני מלך חיים, ומשם ועד החטא הדרך קרובה מאוד. אך גם קודם החטא, הגאווה מצד עצמה היא ההתרחקות ממציאות ה'.

אמרו חז"ל (תנחומא סו"פ כי תשא) כל זמן שזרעו של עמלק בעולם, לא השם שלם ולא הכסא שלם. וכתוב (שמות יז, טו) כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור. שבפסוק זה מפורש שחסר בשלימות הכסא של מעלה כביכול, ולכן כתוב 'כס' ולא 'כסא', והדבר מורה שההתיישבות של ההופעה האלוקית למטה אינה כתיקונה. לכן גם שלימות השם חסרה בחלקה השני, דהיינו שהופעת הקב"ה למטה אינה ניכרת. כי כאשר עמלק הביא את הענין שלו, אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים (דברים כה, יט), יהיה לפי איזה פירוש שיהיה, שטימא את ישראל, שקירר את ישראל ושאר הפירושים, שכולם מכוונים לזה - שעמלק הפגיש את עם ישראל עם מציאות של ריחוק מאור פני מלך חיים.

עוד אמרו חז"ל (סנהדרין כ), שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. הביאור בזה, כי מלך ישראל מעמיד את מלכות שמים בעולם, והמלך ליבו לב כל העם, וארץ ישראל היא מקום המנוחה המיוחד לנבואה ולדביקות.

בנין בית הבחירה, הוא לייחד מקום ששם האלוקות יכולה להתגלות בשלימות. מקום שמהווה המשך לקדושה שהתגלתה בעת מתן תורה, כדברי הרמב"ן (יש פרשת מרומה): המשכן הוא, שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני, שוכן עליו בנסתר. וכמו שנאמר שם (שמות כד, טו) וישכון כבוד ה' על הר סיני, וכתוב (דברים ה,

הן הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו, כן כתוב במשכן וכבוד ה' מלא את המשכן (לפני מ, לה), עכ"ל. במתן תורה התגלתה האלוקות בפועל ממש, עד שהעולם החומרי לא כיסה עליה כלל. העולם החומרי כמו התקפל כלפי מעלה ופרחה נשמתן של ישראל, חזרו אל מקורן, אל בחינת האין. ההמשך החי להתגלות הזאת היתה בית המקדש.

ולכן אחרי שהעמידו להם מלך, עוד לפני שיבנו בית המקדש בא ענין הכרתת זרעו של עמלק. זרעו של עמלק הוא המתנגד לגילוי האלוקות למטה בעולמות התחתונים, והוא העומד להפריד את אותיות ו"ה שבשם הוי"ה, שהם כנגד העולמות התחתונים והם כמו הגוף של העולם, מאותיות י"ה, שהם כנגד העולמות העליונים והם כמו הנשמה של העולם. כל זמן שזרעו של עמלק בעולם, ההתגלות האלוקית היא בצורה נסתרת, בצורה של חושך. שעמלק זרע זרעים המונעים את ההתגלות האלוקית מלהופיע בשלימות. לכן מיד אחרי שישראל מעמידים מלך, מוטל עליהם להכרית את זרעו של עמלק.

🌀 התפתחות הכח העמלקי מימי שאול ועד ימי מרדכי ואסתר 🌀

כעת נתבונן מעט בפסוקי הנביא (שמואל ב' פרק טו) אותם קוראים בהפטרה של שבת זכור, איך ששמואל בא בשליחות השי"ת, שכעת אחרי אשר נמשח למלך ישראל, הגיע הזמן להכות את עמלק, מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור, ושואל המלך אף שאכן הכה את עמלק מכה ניצחת, אך חמל על אגג ומיטב הצאן.

בענין החטא שחמל שאול על אגג והצאן, ודאי שיש בזה דברים מכבשונו של עולם וסודות התורה, כי הפסוק מעיד בו בשואל המלך (ס"ג י"ג ב) בן שנה שאול במלכו, ופירשו חז"ל כבן שנה, שלא טעם טעם חטא. אך בפשטות, הענין הוא כמו שמצינו אצל קדושי עליונים, שסברו שלא יכולה להיות שום דרגה בעולם, שנדחית מאת פני ה', ושמה לכן הם רצו להכניע את אגג שהוא שורש עמלק אל ה', ואז יתגלה האור גם במקום של החושך. אך על זה אומר לו שמואל (ס"ג טו, כ"ג) החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה', הנה שמוע מזבח טוב, להקשיב מחלב אלים.

בשפת אמת (זכור תרמ"ו) מבאר, שהיות ובלי שנאה אי אפשר להכרית את עמלק, לכן לא הרג שאול את אגג, כי ראה שעדיין אין לעם ישראל את האכזריות הראויה לאותו רשע, כמו שנאמר (ש"ט) ויחמול העם. ושאול המלך בעצמו כן היתה בו השנאה בשלימות, אבל לא עלה על דעתו לחשוב שהשנאה שלו כדאית על הכלל כולו. לכן אמר לו שמואל (ש"ט) הלא אם קטן אתה בעיניך, ראש שבטי ישראל אתה, כלומר הרי יכולת בשנאה שלך להכריע את כל העם.

עברו ימים ושנים, ונבנה בית המקדש, העולם היה בשיא תפארתו. חלפו עוד כמה וכמה שנים, ועם ישראל עודנו בגדלותו ובתפארתו. אלא מרוב הגילוי האלוקי שהיה בבית המקדש, וההרגשה הנפלאה של קרבת אלוקים העצומה, לא שמעו בקול הנביאים שהוכיחו אותם על חטאיהם, כמו שכתוב (ירמיה ג, יג) ואדבר אליכם השכם ודבר ולא שמעתם, ואקרא אתכם ולא עניתם. מגודל האהבה וקרבת אלוקים שחוו, סברו שלא יתכן שהקב"ה יסלק אותם מעל פניו, ואף אם הם חוטאים, הם לא כל כך מתכוונים, והאהבה של הקב"ה היא מעבר לזה.

אבל המצב העגום הזה, נמשך עוד ועוד. הקב"ה אומר לירמיה הנביא את כל הדברים הקשים, עד שקרה מה שקרה, ונגזר על עם ישראל לגלות, לעזוב את האור הגדול הזה שנקרא בית המקדש, והגילוי האלוקי של הדביקות באור פני מלך חיים נלקח מהם. זו בחינת מיתה, לא מוות פיזי אלא מוות רוחני.

אחרי שנחרב הבית והוגלו ישראל, היה שיקול מאוד רציני שלא לקיים יותר תורה ומצוות. שאמרו: עבד שמכרו רבו, ואשה שגרשה בעלה, כלום יש לזה על זה כלום (סנהדרין קט). כי עיקר קיום המצוות הוא בארץ ישראל (ראה במצוינות רמז"ן ויקרא י"ב, כ"ה), שם פועלים כל החיבורים האלוקיים. ועל זה כתוב (ירמיה ג, כ) הציבי לך ציונים, ופירש"י (דברים י"ג, ג) כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו לארץ ישראל, דהיינו שכשיחזרו מהגלות יידעו איך לקיים את המצוות. כמו כן הם חשבו שלא להינשא שוב, כדי שלא להוליד ילדים, כי אין לזה משמעות בלי בית המקדש.

אנחנו לא כל כך מבינים את זה, כי נולדנו כבר לבחינת מוות, אבל זה מאוד מאוד פשוט, שאין שום טעם להביא ילדים במצב כזה, אין עבודת ה' כשבית המקדש לא קיים.

ואז יצאו ישראל לגלות של שבעים שנה בבבל, בהבטחה שאחרי שבעים שנה יפקדם ה', כמו שכתוב (ירמיה כט, י) 'כי כה אמר ה', כי לפי מלאות לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם, והקיימותי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה. אלא שעם חלוף השנים, שכחו ישראל את הדבר והחלו להתאקלם יותר ויותר בבבל, עד שהגיעו למצב כזה שנהנו מסעודת אחשוורוש (מגילה יב.).

ענין ה'נהנו מסעודתו של אותו רשע', יש לו משמעות מאוד צורבת ומאוד קשה. אחשוורוש עורך לו סעודה בגמר שבעים שנה, חוגג על כך שבית המקדש לא נבנה, ואתם נמצאים בבבל כעונש על זה שהסחתם דעת מבית המקדש, ואם בתחילה כל כך בכיתם, כל כך הצטערתם, הרגשתם שנפלתם לבחינת מוות ממש, הנה קצת זמן חלף, והכל נשכח?! איך אתם יכולים להשתתף בחגיגה כזאת?!... בית המקדש, תקוות כל העולמות, והמסיבה הזאת באה לדקור את הלב בחרב חלילה.

הדבר הזה, הוא עלבון מאוד מאוד צורב לקב"ה כביכול, עד שנגזרה על ישראל גזירת מיתה. מי שקורא את פסוקי ירמיהו, את הפסוקים הקשים, הכאב הצורב, הגם שאיננו מבינים כלום בעניין הזה, אבל בכלים שלנו שאנחנו קצת מבינים, אלה הם דברים שאי אפשר לשמוע.

גזירת מיתה על ישראל חלילה, זאת אומרת שהגילוי הכללי של 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו', תקוות כל העולמות, הרצון האלוקי להופיע בהוויה, דירה בתחתונים, יציאת מצרים ומתן תורה, עד התיקון של כל העולמות - כל זה עומד להיעלם חלילה וחס. מוציאים את עם ישראל מהזירה, וממילא שוב אין עולם, כי כשאין פרי אין גם קליפה. והדבר הזה כבר התקבל ונחתם.

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה (ספר מ, ד, ה), מרדכי שומע ומבין מה שקורה, שנגזרה מיתה כזאת נוראית, ויצעק צעקה גדולה ומרה, והוא עורר את כל ישראל לתענית ולצעקה גדולה לפני ה'.

❧ הישועה הנסותרת שהכין הקב"ה לעמו ישראל ❧

כשמסתכלים בעין נכונה על התרחשות העיניים, רואים איך כמה שנים לפני הגזירה הנוראה הזאת, כבר טווה הקב"ה את סיפור ההצלה. הורגים

את ושתי, מכניסים את אסתר לבית אחשוורוש. זה אמנם נפרס על עשר שנים ויותר, אבל אסתר כבר נמצאת עמוק עמוק בתוך התהליך, ולא יודעים מה קורה כאן. הקב"ה טווה את החוטים הרבה הרבה זמן, לפני שנגזרה מיתה על ישראל. וכשישראל צועקים, אזי מתוך הצעקה שלהם מתהפך הגלגל והגזירה מתבטלת, ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר (סס ט, טו), ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם (סס ט, ט).

נעצור ונתבונן. הנה כל הענין הזה של המן, נולד מכח מה ששאל לא הרג את אגג, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יג). שבאותו לילה נתעברה ממנו שפחה בבית האסורים, ומזה יצא אחרי כמה מאות שנה המן בן אחר בן של אגג. זאת אומרת, שהעמלק הזה הוא בחינת 'המן העץ', בחינת עץ הדעת כאמור, זה לא דבר שהלך וחלף, זה נגח בעם ישראל ונשך בהם. האגג הזה הותיר רושם כזה, שנעשה מזה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים.

אבל הקב"ה קורא הדורות מראש, טוה את הישועה עוד לפני בוא הצרה, בצורה כזאת שאף אחד לא מבין למה ומה, עד שפתאום באה הישועה, והכל התחיל להתהפך לטובה. ומתוך הישועה הזאת, מתחילים להודות לה' ולשמח, כמו שחז"ל אומרים (שבת פט). הדור קבלוה בימי אחשוורוש, וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, וכמו שדרשו חז"ל (מגילה טו): אורה זו תורה שמחה זה יום טוב ששון זו מילה ויקר אלו תפילין, ופנים חדשות באו לכאן.

מעלת יום הפורים על הגילוי של יום הכיפורים

כתוב בתקוני זוהר (מיקון כה, טו): פורים איתקריאת על שם יום הכיפורים. ידוע מהספרים הקדושים שזה על דרך הנאמר (בר"ל פ' טו) הרשעים תחילתן שלוה וסופן יסורים, והצדיקים תחילתן יסורים וסופן שלוה. על דרך זה, יום כיפור הוא יום שבו עושים ישראל תשובה מיראה, קודם אוכלים ושותים ואחר כך מתענים, אבל פורים הוא זמן של תשובה מאהבה, לכן קודם כל צמים בתענית אסתר ואחר כך אוכלים ושותים ושמחים.

על יום הכיפורים כתוב בחז"ל (פרקי דר"א פמ"ו) שהקב"ה אומר למלאכי השרת, יש לי עם כמלאכים שאין אוכלים ואין שותים, זאת אומרת שהחלק התחתון

שעליו נאמר 'אין השם שלם ואין הכסא שלם' דהיינו החלק החומרי, מתבטל כולו לאלוקות, אין גשמיות כלל, והשטן לית ליה רשות לאסטוני (יוםא כ). ואילו בפורים מתגלה החלק החומרי שבישראל, עוד כשהיו ישראל במצב של 'נהנו מסעודתו של אותו רשע', שהקב"ה כביכול מתנחם על כל העניין של ישראל בעולם, כל עניין מתן תורה ובית המקדש בטל כביכול, אך בד בבד הוא כבר מצמיח להם ישועה פלאית. כדי לרמוז וללמד ולהגיד לכל ישראל, שהקב"ה אינו מוותר אפילו על הגוף של עם ישראל.

העניין הזה מתגלה בפורים, שהגוף והחלק הגשמי והחומרי של העולם הזה, גם הוא בסיפור. גם משם הקב"ה סולח ומוחל, ואוהב ולא מסכים בשום אופן להעניש. הוא רוצה את עם ישראל, אפילו בלי דעת כלל. לא בגלל הצדקות שלהם. לא כי הם כמו מלאכים. הם גוף, ובכל זאת אני רוצה בהם. לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו (נמדבר כג, כא), וזה התגלה בענין הזה של הצעקה גדולה ומרה, ואז מתוך המקום הזה, הם קבלו את התורה מחדש. כלומר שהחושך הזה שהם הביאו את עצמם לשם, הוליד כזה אור, שהוא לא היה נולד בלי החושך הזה. נמצא שהאור של 'הדור קבלוה ברצון' נולד דוקא מתוך החושך של 'נהנו מסעודתו של אותו רשע'.

🌀 האהבה הנגלית בתוך החושך 🌀

מכל זה נבין את עומק הפסוק שאמר שמואל לשאול המלך (שמואל א' טו, כט) וגם נצח ישראל לא ישקר, שאמנם שאול רצה לתקן ולא הצליח, ונגרם החושך הגדול הזה, אך הקב"ה עורך את העניין שלו בעולם, אף אחד לא יודע מכלום, וכשהקב"ה מוליד את המן דרך אגג, הוא מוליד גם את מרדכי ואסתר דרך שאול המלך, ודוקא מתוך החושך הזה, התגלה אור כזה שלא היה קודם בכלל.

החושך היה איום ונורא, אבל דוקא מתוכו יצא גילוי חדש, שהקב"ה חפץ אפילו בגופי ישראל, למעלה מטעם ודעת, לא בגלל שום מדריגה, לא כמו ביום כיפור שכל ישראל מתעלים לדרגת נשמה. הגילוי הגדול של פורים התגלה במקום הגופים, שאפילו החומריות שזה גופי בני ישראל, היא אלוקית, ולכן נעשה אז קבלת התורה מחדשת באהבה גדולה. וזהו 'וגם נצח ישראל לא ישקר', שמתוך כל מה שיקרה, יביא הקב"ה תוספת מרובה על העיקר וגילוי חדש ומחודש.

לכן ציוו חז"ל (מגילה ט) מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. כי פורים אינו החג של הדעת, פורים הוא חג של 'עצם'. שמתגלה קדושת ישראל בעצם, שהקב"ה חושק בעצם קדושת ישראל. וכל יהודי ויהודי מאיזה מקום שיהיה עם חטא ובלי חטא, יכול להתגלות בו הענין הזה, שלמרות ש'המן העץ הזה אשר ציויתך לבלתי אכול ממנו אכלת', גם שם בעץ הדעת, שהוא המקום של החושך, של הספק היש ה' בקרבנו אם אין, שכל זה בעצם המקום של ארור המן - גם שם יכול להתגלות העץ החיים.

מרדכי מן התורה דכתיב מר דרור, שזה בשמים לשמן המשחה. המהר"ל מבאר שהבשמים יש בהם כח של תחית המתים, כמו הקטורת שסגולתה להחיות מתים. ולכן מרדכי עומד כנגד המן, שענינו 'המן העץ' שהביא מיתה בעולם. והיינו שגם במקום החושך, בא אור מרדכי ואסתר, ומגלה במקום הזה אור חדש ממש והתחלה מחודשת של תורה שבעל פה.

ומובא דבר נפלא מהרה"ק רבי צדוק מלובלין זי"ע, שהמן שמח כשנפל הגורל על חודש אדר, כי באותו חודש מת משה, שבאמת עניין תורה שבכתב השורשי הסתיים אז, אך הוא לא ידע שבו גם נולד משה, שכעת מתחיל הגילוי של תורה שבעל פה, שבאה ע"י פעולה של ישראל מלמטה למעלה.

❦ בכח הפורים יכול כל חושך להתהפך לאלומת אור ❦

בימים הקדושים האלה, שמתגלית אהבת אמת של הקב"ה לעם ישראל, למעלה מטעם ודעת, ומתגלה שגם במקום של היפך האור יש את האור הכי גדול. כאשר שם במקום הזה דבקים בה', כל אחד במקום שלו, עם המצבים שלו, עם המקומות המיוחדים או הבלתי נעימים שלו, הוא מאיר את כל המקומות האלה ע"י האמונה הזאת, שכמו בימי מרדכי ואסתר, שהתגלה האהבה העצומה של הקב"ה, גם במקום שנחתם להשמיד להרוג ולאבד. אף שעל פניו היה נראה הכל חושך, בבתי גוואי לפני ולפנים, החלה ההכנה הפנימית עם כל המרץ, לגאולה הגדולה. כך מכל חטא, ומכל מקום לא נכון, ומכל התגברות גשמית, שאדם המשיך על עצמו, האדם בפורים יכול להביא את האור לכל המקומות האלה, ולעשות בנפשו הדור קבלוה בימי אחרשוש.

כל חושך וחושך שהיה לאדם, יכול הוא לעשות מזה אלומת אור, עוד קרבת אלקים, עוד התחלה והמשכה של תורה שבעל פה, וזהו גם נצח ישראל לא ישקר, כפי שכינינו זאת בעבר: 'הגן האלוקי מנצח'.

מי שחכם, עושה עצמו שותף לדבר הזה. מי שלא מספיק חכם, זה יקרה בו לבד, אך מי שחכם, יביא על עצמו את הדבר הזה. זו השמחה של פורים, וזהו משתה היין, ששותים ואומרים לקב"ה: בכל צורה ובכל מצב, אתה נמצא בתוכנו! גם ב'יש ה' בקרבנו אם אין' אתה עמנו. וצריך לקחת בתוקף רב ועוז את הימים הקדושים האלה.

כתוב מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע (קדושם לוי, סוף קדושה ראשונה לפורים) ומעתה יתלהב לב האדם בקראו המגילה, ויכון בקראו ובשמוע המגילה, שמעתה מקבל עול תורתו ומצותיו, לכן יכין את עצמו מה שחלף ועבר אין, עכלה"ק. ועומק הכוונה להתחלה חדשה בתפיסה חדשה, עד שכל המציאות שלנו תזדכך, השי"ת יזכה אותנו.

נקודות הפצת הגליון

ירושלים:

גאולה - 052-7611638

שמואל הנביא - 050-4107728

סנהדריה המורחבת - 054-8459096

מקור ברוך רוממה - 052-7662984

מודיעין עילית:

קרית ספר - 052-7138907

ברכפלד - 058-3252176

עפולה:

054-8443510

צפת:

053-3165270

קריית גת:

052-7632147

אלעד:

054-8402450

אשדוד:

רובע ז' - 052-7155349

ביתר עילית:

גבעה א - 052-7637888

גבעה ב - 050-4111832

בית שמש:

הקריה החרדית - 052-7120025 (בערב)

רמת אברהם - 052-7679597

רמה ב' - 052-7130303

בני ברק:

בבית המדרש - רחוב בלוי 8

חיפה:

בביהמ"ד - רחוב יל"ג 16

052-7602631 • 058-3200731